

Lepsény épített öröksége

Útmenti, többutcás település, szalagtelkeken fésűs beépítéssel. • Első említése 1226-ból származik, 1256-ban faluként említik. 1381-ben már vásártartási jogot szerzett. 1488-ban még Veszprém vármegye legnépesebb települése volt, de a tizenöt éves háború végére elnéptelenedett. Középkori temploma elpusztult. A község az 1617-es összeírás tanúsága szerint még a XVII. század elején is lakatlan volt. Újratelepítése 1622-ig befejeződött. A XVI. század végétől Nádasdy-birtok, majd birtokközpont volt. Gyors fejlődésnek indult. 1717-től hitbizományként működött. 1861-ben bekapcsolták a vasúthálózatba. A XX. század elején évi három országos vására és csütörtöki hetipiaca volt. 1950-ben csatolták Veszprém megyétől Fejér megyéhez.

ENTZ – SISA 1998 (92.), TAK 2017 (4-5.), VIRÁG 2005 (90.)

Magyarok Nagyszonyja plébániatemplom

Utcasorban szabadon álló épület homlokzati toronnyal. Az 1728-ban épült szentély felhasználásával gótizáló stílusban átépítette gróf Nádasdy Ferenc 1902-ben. • A település plébániája 1754-ben szerveződött meg, három fiúja létesült: Mezőszentgyörgyön, Balatonbozsokon és Csajágon. • A bejárat felett Nádasdy-címer látható, amely kerekalpú címerpajzs, amely mezejében két szál természetes náddal körbevett, vízből felszállni készülő aranykoronás vadkacsát ábrázol.

A templomkertben áll egy 1828-ból származó sírkő.

Az épület előtt kialakított parkban, országalmát formázó tér közepén látható Szent István-mellszobor Fésűs Károly alkotása, a nagyközség 2001-ben felavatott millenniumi emlékműve, talapzatán Lepsény címerével.

ENTZ – SISA 1998 (92.), <http://lepsyenyikonvitar.hu/ertektar/>

Református templom

A Fő utcán, utcasorban szabadon álló épület órapárkányos homlokzati középtoronnyal. XVI. századi római katolikus templom felhasználásával épült historizáló „félköríves” stílusban 1897-ben. • Hosszháza téglalap alakú. Felszereléséhez tartozik egy XVIII. századi ónkanna és egy úrvacsoraosztó serleg, Laky Károly pesti mester munkája 1861-ből.

ENTZ – SISA 1998 (92.)

Tájház

(Fő utca 72.)

Utcafronta merőlegesen, szabadon álló, egyszintes, nyeregtetős, palafedésű épület. Épült a XIX. század második felében. Utcafront felőli homlokzatán két egyenes záródású, spalettás ablak, oromzatában két négyszögletes padlásszellőző látható. Fa mellvédes verandájának oszlopai fejezetükben lombfűrészdziszések, az udvari homlokzat teljes hosszában végighúzóódó apácarácsot tartanak. Udvari homlokzatának nyílászárói egyenes záródásúak. A volt Kálmán Gyula-féle lakóház klasszikus háromszatú épület, amelyet 2003 és 2006 között újítottak fel. Az ünnepélyes átadásra 2006. augusztus 20-án került sor. A helyiségekben egy-egy kiállítótermet alakítottak ki. Az utca felőli teremben Lepsény múltját mutatják be az őskortól 1956-ig, a középsőben egy XIX. század végi-XX.

század eleji lakóház berendezését, használati eszközeit ismerhetik meg a látogatók, míg a hátsó teremben a paraszti és a helyi iparos élet tárgyait gyűjtötték egybe.

<http://lepsyenyikonyvtar.hu/helytorteneti-muzeum/helytorteneti-gyujtemeny/>

Vasútállomás

Szabadon álló, L-alaprajzú, részben alápincézett, nyeregtetős, palafedésű épület. Mai formájában a XX. század második felében került átalakításra. • A balatoni vasútvonal 1861-es megépülésével, majd a veszprémi vonal nem sokkal később történt forgalomba helyezésével a település fontos forgalmi csomóponttá vált. Az eredeti, emeletes felvételi épület a Déli Vasút beruházásában, típusterv alapján készült. • Az épület ablakai egyenes záródásúak, az L rövidebb, háromszintes épületszárnyán spalettásak, a hosszabb, földszintes szárny egy részén rácsosak. A pályaudvar felől a földszinti szárnyat árkádsoros bejárati folyosó tagolja. A lábazat, a hátsó homlokzathoz kiemelkedő bejárati fülke és a jobb oldalon elhelyezett kémény téglából készültek. Az állomás nevét jelző felirat az első és a hátsó homlokzaton eltérő kialakítású.

<http://www.vasutallomasok.hu/allomas.php?az=leps>

Orvosi rendelő

A Fő utca és a Vasút utca kereszteződésében szabadon álló, földszintes, L alakú, kontyolt nyeregtetős, cserépfedésű épület. Vasút utca felőli homlokzata az épület két sarkán két-két tengely szélességben enyhén előreugrik, ezen részeket sarokarmírozás díszíti. Hő- és hangszigetelt nyílászárói egyenes záródásúak, vakolatkereteltek, könyöklőpárkányosak.

Az épület előtt, a Vasút utca felől 1996-ban állították fel a honfoglalás évfordulójáról megemlékező obeliszket. Felirata: „Élni fog a nemzet/amely összetart”.

A Fő utca mentén kialakított parkban 1937 óta áll az I. világháborús emlékmű, Jálics Ernő alkotása. A lépcsőzetes talapzaton egy puskáját a lábánál tartó katona bronz alakját helyezték el. Felirata: „»Elhulltanak legjobbjaink a/hosszú harc alatt«/1914-1918/Hősi halottaink emlékének/hazafias kegyelettel”.

Községi Könyvtár

(Vasút utca 9.)

Utcavonalon, három oldalról szabadon álló, földszintes, nyeregtetős, cserépfedésű épület. Eredetileg takarékpénztárként funkcionált, erre a célra valószínűleg a XIX-XX. század fordulóján épült. Átalakítása során szecessziós díszítését, a települési címet, az intézményre utaló feliratot és a homlokzat közepén emelkedő attikafalat eltávolították. Utcafront felőli homlokzatán 5 egyenes záródású, könyöklőpárkányos ablak látható, a homlokzat a középső három ablak szélességében enyhén előreugrik. Az első és ötödik tengelyben a vöröskő lábazat a könyöklőpárkányok alatt, trapézosan kiugrik. Az ötödik tengely fölött a tető kiemelkedik eredeti síkjából, ezáltal a jobb oldali oromzat csúcsa némileg magasabban van, mint a bal oldalié. 1991. november 1-jén itt avatták fel a Helytörténeti és Néprajzi Múzeum elődjét, amelyet két szobában helyeztek el. A gyűjteményt Kiss István helyi pedagógus álmodta és valósította meg a székesfehérvári Szent István Király Múzeum szakmai támogatásával és irányításával.

<http://lepsyenyikonyvtar.hu/kozsegi-konyvtar/kepgaleria/>, <http://lepsyenyikonyvtar.hu/helytorteneti-muzeum/helytorteneti-gyujtemeny/>

Felhasznált irodalom

- ENTZ – SISA 1998 Entz Géza – Sisa József (szerk.): Fejér megye művészeti emlékei. The Historic Monuments of Fejér County. Székesfehérvár, 1998, Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Intézet – Szent István Király Múzeum. (= Szent István Király Múzeum Közleményei A sorozat 34. kötet)
- TAK 2017 Településképi arculati kézikönyv, 2017.
- VIRÁG 2005 Virág Zsolt: Magyar kastélylexikon. 3. kötet. Fejér megye kastélyai és kúriái. Budapest, 2005, Fo-Rom Invest.